

کعبه‌ی مقصود

راهنمای کامل حج و عمره

به همراه

تاریخ مفصل و مصور حرم شریف مکی

مؤلفان:

دکتر محمد عزیز حسامی

دکتر سهیلا رستمی

انتشارات کردستان

سنندج

سرشناسه	:	حسامی، محمدعزیز، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور	:	کعبه مقصود : راهنمای کامل حج و عمره و تاریخ مفصل و مصور حرم شریف مکی / مولفان محمدعزیز حسامی، سهیلا رستمی. سنندج: انتشارات کردستان، ۱۳۹۰.
مشخصات نشر	:	۲۴۰ ص: مصور (رنگی).
مشخصات ظاهری	:	۹۷۸-۹۶۴-۹۸۰-۱۰۵-۶
شابک	:	فیفا
وضعیت فهرست نویسی	:	یادداشت کتابنامه: ص ۱۸۸.
موضوع	:	حج
موضوع	:	حج عمره
موضوع	:	زیارتگاههای اسلامی -- عربستان سعودی -- مکه -- تاریخ
شناسه افزوده	:	رستمی، سهیلا
رده بندی کنگره	:	۴۱۶۵ک۷ ۱۳۹۰/۱۸۸BP /ج
رده بندی دیویی	:	۳۵۷/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۲۸۶۴۴۶

انتشارات کردستان
Kurdistan Publication

سنندج - پاساژ عزتی - تلفن: ۳۸۲ ۲۲۶۵

کعبه‌ی مقصود

✓ نام کتاب:	کعبه‌ی مقصود (راهنمای کامل حج و عمره)
✓ مؤلفان:	دکتر محمد عزیز حسامی دکتر سهیلا رستمی
✓ نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۱
✓ تیراژ:	۱۰۰۰ جلد
✓ تعداد صفحه و قطع:	۲۴۰ صفحه‌ی وزیری
✓ ناشر:	انتشارات کردستان

قیمت: شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۰-۱۰۵-۶

ISBN: 978 - 964 - 980 - 105 - 6

۹۵۰۰ تومان

تقدیم به

ارواح طیبه‌ی امام محمد بن ادریس شافعی، همه‌ی فقهای
که در تدوین و تکامل مذهب فقهی شافعی کوشیده‌اند،

و به روح خواجه‌ی شهید،

خواجه نظام الملک وزیر مقتدر و باتدبیر حکومت سلجوقیان
که با بنیان نهادن مدارس نظامیه در گسترش مذهب شافعی
بلندترین گام را برداشت،

و به محضر

استاد ارجمند دکتر سید اسعد شیخ الاسلامی «حفظه الله و
رعاه» بنیانگذار گروه فقه شافعی دانشکده‌ی الهیات و معارف
اسلامی دانشگاه تهران.

یا رب این کعبه‌ی مقصود تماشاگاه کیست
که مغلان طریقش گل و نسرين من است
حافظ رحمه الله

فهرست عناوین

۱۱	مقدمه‌ی مؤلفین
۱۵	بخش اول احکام حج و عمره
۱۷	فلسفه‌ی حج
۱۹	مقدمات و ضروریات سفر
۲۲	تاریخ تشریع حج و عمره و اهمیت آن‌ها
۲۲	معنی لغوی و اصطلاحی حج و عمره
۲۳	ادله‌ی وجوب حج و عمره
۲۴	در طول عمر چند بار حج و عمره بر شخص واجب است؟
۲۵	آیا تأخیر حج و عمره برای کسی که بر او واجب است، جایز می‌باشد؟
۲۵	احکام حرم
۲۷	شرایط صحت حج
۲۸	شرایط وجوب حج
۳۰	اعمال حج و عمره
۳۰	ارکان و واجبات حج
۳۱	اعمال عُمره
۳۱	میقات حج
۳۳	حج نیابتی
۳۴	رکن اول: احرام
۳۴	انواع احرام
۳۷	کیفیت بستن احرام
۳۹	محرمات احرام

۴۰	توضیح محرمات احرام
۴۶	فدیه‌ی انجام محرمات احرام
۴۷	ورود به حرم مکه و مسجدالحرام
۴۹	رکن دوم: وقوف در سرزمین عرفات در روز عرفه
۵۰	مستحبات وقوف در عرفات
۵۶	رکن سوم: طواف
۶۴	رکن چهارم: سعی صفا و مروه
۶۶	رکن پنجم: تَلَقُّ یا تقصیر
۶۸	رکن ششم: ترتیب بیشتر ارکان
۶۹	واجبات حج
۷۱	۳- رمی جمرات (شیطان رجم)
۷۷	کیفیت تَحَلُّل (خروج از احرام)
۷۸	أُضْحِیْه (قربانی)
۸۱	حج کودک نابالغ
۸۲	حج زنان
۸۳	احکام مُحَصِّر (مُحَرِّمِی که از انجام حج منع شده است)
۸۵	کیفیت انجام عمره
۸۷	کیفیت ادای حج
۸۹	اخلال در حج
۹۳	حکم مُحَرِّمِی که چندین عمل از محرمات احرام را انجام داده است
۹۴	فدیه‌های واجب در حج و بدل آن‌ها
۹۶	آثار اسلامی مکّه‌ی مکرمه
۹۷	بازگشت از سفر مبارک حج
۱۰۰	بدعت‌هایی که در میان زائران حرمین شریفین رایج شده است
۱۰۵	زیارت مسجد و مرقده مبارک رسول اکرم
۱۱۲	خروج از مدینه

۱۱۲	احکام مناسک در مذاهب اسلامی
۱۲۱	بخش دوم تاریخچه‌ی حرم
۱۲۵	فصل اول: مکه
۱۳۴	فصل دوم: ساختمان کعبه و تغییرات آن
۱۶۸	فصل سوم: قسمت‌های مختلف مسجدالحرام
۱۹۱	پیوست‌ها
۱۹۲	پیوست شماره‌ی ۱ سیل‌ها
۲۰۸	پیوست شماره ۲ مرمت کسندگان مسجدالحرام
۲۱۳	پیوست شماره‌ی ۳ اولین‌ها در مسجدالحرام و مکه
۲۱۵	پیوست شماره‌ی ۴ پیا برای که حج‌گزارند
۲۱۸	پیوست شماره‌ی ۵ برخی از خلفا و پادشاهانی که حج‌گزارده‌اند

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على اشرف الأنبياء والمرسلين والصحابة والتابعين ومن دعا بدعوتهم الى يوم الدين.

قال تبارك وتعالى: ﴿إِنْ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ۚ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا ۚ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۝﴾.

«نخستین خانه‌ای که برای [عبادت] مردمان مقرر شد، در مکه است [و] پربرکت و رهنما برای جهانیان است ۝ در آن نشانه‌های روشن [از جمله] مقام ابراهیم است و هرکس که وارد آن شود، ایمن است و برای خداوند حج خانه [کعبه] بر [عهده‌ی] مردم است، [البته] کسی که بتواند سوی آن راه برد. و هرکس کفر بورزد [بداند که] خداوند از جهانیان بی‌نیاز است»^(۱).

کی بود یا رب طواف کعبه و زمزم کنم
بعد از آن رو در مزار سعید عالم کنم
روی خود را بر سایه‌ی پاک رسول الله نهم
تا غبار مقدمش بر دیده‌ی خود جا کنم
دست حاجت برگشایم از دعا بر درگش
این دل مجروح را من زان دوا مرهم کنم

یا رسول الله بحالم گوشه‌ی چشمی فکن

تا شوم قربان تو خود را خلاص از غم کنم

سرفرازا از فراق روی تو در ماتمم

وعده‌ی وصل «رضا» ده، ترک این سودا کنم^(۱)

حج خانه‌ی خدا و زیارت مسجد و قبر منور رسول الله ﷺ آرزوی هر مسلمانی است تا جایی که در برخی زبان‌ها این آرزومندی، تمثیلی شده است برای اشتیاق فراوان، به عنوان مثال حتی انگلیسی‌ها چیزی را که بسیار مورد اشتیاق و علاقه‌مندی باشد، به «مکه» تشبیه می‌کنند.

برای کسانی که عازم این سفر معنوی هستند، ضروری است احکام این عبادت را فرا گرفته و با آگاهی و دقت لازم به انجام مناسک آن بپردازند تا از این فرصت ارزشمند نهایت بهره را ببرند. ضرورت تألیف راهنمایی جامع به زبان فارسی برای حجاج و معتمرین شافعی مذهب را در عمره‌ی دانشجویی که ده سال قبل توفیق یافتم و تنها دانشجوی شافعی مذهب آن کاروان بودم، به شدت احساس نمودم و هنگامی که پیشنهاد چاپ تاریخچه‌ی مختصر حرم مکی را به انتشارات کردستان دادم، برادر عزیزم آقای عرفان محمودی آن ضرورت را یادآوری نموده و توصیه کردند که مناسک حج کاملی به آن اضافه شود؛ بنابراین علی‌رغم مشکلات فراوان زندگی روزمره و تدریس و اشتغال به نوشتن رساله‌ی دکتری، آن پیشنهاد را قبول کرده و بر مبنای کتاب «الایضاح» تألیف امام نووی رحمته الله علیه که کامل‌ترین مناسک حج در مذهب حضرت امام شافعی است و در مذاهب دیگر هم نظیر آن دیده نمی‌شود، شروع به نوشتن نمودم؛ لیکن بسیاری از امور غیر واجب که امروزه به دلیل ناشناخته بودن یا از بین رفتن اماکن و یا مقررات حکومت‌ها، ترک شده‌اند، احکام مربوط به اموری که امروزه موضوعیت ندارند، هم چون حج بردگان، وجود علف برای حیوانات سواری و... و احکام و جزئیات تخصصی را که احتمال وقوع آن‌ها بسیار کم است ذکر نکرده‌ام.

ذکر این نکته ضروری است که تاریخچه‌ی حرم را به عنوان یک تحقیق جامع

دانشجویی به همراه سرکار خانم دکتر سهیلا رستمی، در ترم دوم دوره‌ی دکتری فقه شافعی دانشگاه تهران به انجام رسانیده‌ایم و استاد فاضل جناب آقای دکتر اسعد شیخ الاسلامی - حفظه الله - که ما را به نوشتن آن امر فرموده بودند، خود شخصاً بر کار نظارت داشته و نقاط ضعف را یادآوری نمودند؛ در این‌جا لازم است از زحمات بی‌دریغ ایشان و راهنمایی‌ها و ارشادات حضرت استاد شیخ محمدسعید نقشبندی (ادام الله بقائه) و مساعدتهای فرزندان فرهیخته‌ی ایشان عثمان و عبدالستار و همکاریهای حاج ماموستا ملافایز عزیزی و برادرم حاج محمد صدیق، خواهرم حاجیه خانم حمیده، همسر و فرزندان دلبندم هیثم و عبدالرحمان سپاسگزاری کنم و از حضرت حق برای همه‌ی آن بزرگواران طول عمر با عزت و عافیت و سعادت دو جهانی را مسألت نمایم.

در پایان از خوانندگان گرامی - بویژه علمای بزرگوار - عاجزانه می‌خواهیم اشکالات، نواقص و یا پیشنهادات خود را از طریق انتشارات کردستان به اطلاع ما برسانند تا انشاءالله در چاپ‌های بعدی اعمال شود و از همه‌ی استفاده‌کنندگان از این کتاب می‌خواهیم در آن سرزمین مقدس ما را از دعای خیر خود فراموش ننمایند.

و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین و صلوات الله و سلامه علی جمیع انبیائه والمرسلین والصحابة والتابعین و علینا و علی من تابعهم بإحسان إلى یوم الدین

خاک پای عاشقان رسول الله ﷺ

محمد عزیز حسامی جوانرودی

تهران / فروردین ۱۳۹۰